

בתי המשפט

בש"א 002217/07	בית משפט השלום כפר-סבא
בתיק עיקרי: הפ 000250/07	
תאריך: 22/04/2007	כב' השופטת ניצה מימון-שעשוע
	בפני:

בעניין: אנונימוס ע"ר

המבקשת

ע"י ב"כ עו"ד אסף מרקס

נגד

1. מזל וואחנן

2. רן וואחנן

המשיבים

ע"י ב"כ עו"ד ארז צברי

החלטה

בפני בקשה למתן צו מניעה זמני שיאסור על פיטום (האכלה כפויה) של אווזים במשקם של המשיבים.

המבקשת הינה ארגון הפועל למען זכויות בעלי החיים ומוכר כבעל זכות עמידה לפי חוק צער בעלי חיים. המשיבים הינם בעלי משק לפיטום אווזים במושב פתחיה.

המבקשת מבססת בקשתה על ראיות, לרבות תצהיר ותצלומים, אודות פעילות של פיטום אווזים במשקם של המשיבים, באמצעות פועלים המועסקים על ידם, וזאת בניגוד לפסיקת בג"ץ האוסרת על פרקטיקה זו.

המשיבים מודים בכך שבמסגרת עיסוקם החקלאי הם מגדלים אווזים ומאכילים אותם האכלה כפויה באמצעות מכונה פנאומטית הדוחסת בלילת מזון בלחץ אוויר לתוך מקורו של האווז, אך לטענתם מדובר בפעילות חוקית שאינה סותרת את פסיקת בג"ץ. לטענת המשיבים, מדובר בשיטת פיטום חדשנית, שעליה נרשם פטנט על שמה של המשיבה, ולפיה אין המזון נדחס בצינור מתכת לוושט של האווז, כפי הפרקטיקה שהיתה נהוגה בעבר ונאסרה ע"י בג"ץ, אלא מוזרם בצינור קצר לתוך מקורו של האווז, כאשר מבנה הצינור ואורכו אינם מאפשרים חדירת הצינור ללוע ו/או לוושט. המשיבים אינם חולקים על כך שבאמצעות השיטה הנ"ל מושגת, תוך פרק זמן של כ-25 יום, הגדלה של כבד האווז לגודל של פי ארבע מגודלו הטבעי, כפי שאמר המשיב לנציגת המבקשת, גב' מיכל הורן, בשיחה טלפונית שתוכנה לא הוכחש על ידו. המשיב טוען, מחד גיסא, כי הוא מגדל

את האווזים למטרת מכירתם כ"בשר אווז" ולא כ"כבד אווז" אך לשאלה, מדוע אין המשיבים מניחים לאווזים להיזון באופן טבעי ועצמוני, השיב כי "הדבר אינו כלכלי".

הבקשה שבפני מעלה שתי שאלות:

הראשונה, האם נאסרה שיטת הפיטום בה נוקטים המשיבים לאור פסיקת בית המשפט העליון בבג"ץ 7713/05, 10864/05? שאז, אין מחלוקת כי היא אסורה ודין הבקשה להתקבל.

השניה, באם יוכרע על ידי כי השיטה דנן לא נאסרה בפסיקת בג"ץ, האם שיטה זו מהווה, על פניה, התעללות בבעל חיים האסורה לפי סעיף 2(א) לחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) התשנ"ד-1994 (להלן: **חוק צער בעלי חיים**) ומהווה עבירה פלילית, והאם משקל הראיות לכאורה וחוות הדעת המקצועיות לגבי שאלה זו, ומאזן הנוחות, מצדיקים מתן צו מניעה זמני עד להכרעה בתיק העיקרי.

הרקע הפסיקתי

בבג"ץ 9232/01 נח ההתאחדות הישראלית של הארגונים להגנת בעלי חיים נ' היועץ המשפטי לממשלה ואח', פ"ד נד(6) 212 (להלן: **בג"ץ האווזים הראשון**) נדונה עתירת ההתאחדות להצהיר כי תקנות צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים) (הלעטת אווזים) תשס"א-2001 (להלן: **התקנות**) בטלות ולהורות לשר החקלאות להתקין תקנות שיאסרו על פיטום אווזים באמצעות הזנה כפויה, וכן להורות ליועץ המשפטי לממשלה להנחות את המשטרה לחקור ולהעמיד לדין חקלאים שעיסוקם בפיטום אווזים.

בפסק הדין, שניתן ב-11.8.03 ע"י כב' השופטים שטרסברג-כהן וריבלין כנגד דעתו החולקת של כב' השופט גרוניס, הוזכרה הדירקטיבה של האיחוד האירופי משנת 1998 – 98/58/EC. סעיף 3 של הדירקטיבה מורה למדינות החברות כי עליהן לקבוע הסדרים שיבטיחו כי בעלים של בעלי חיים ומחזיקיהם ינקטו את כל האמצעים הסבירים להבטיח את רווחתם (Welfare). הסעיף אף מדבר, בדומה לסעיף 6 לאמנה בעניין הגנתן של חיות המוחזקות למטרות חקלאיות – European Convention for the Protection of Animals Kept for Farming Purposes - על איסור לגרום כאב, סבל או פגיעה מיותרים ("unnecessary pain, suffering or injury"). סעיף 14 לתוספת לדירקטיבה (Annex) עוסק בנושא של הזנת בעלי חיים. בין היתר נקבע בסעיף כי **אין להזין בעל חיים במזון באופן שעלול לגרום לו סבל או פגיעה מיותרים (unnecessary suffering or injury)**. הוועדה המתמדת שנועדה ליישום הוראות האמנה והדירקטיבה התייחסה ספציפית לנושא פיטום האווזים בשנת 1999, וקבעה כי שיטות האכלה הנהוגות בתהליך ייצור של כבד האווז אינן תואמות את דרישות האמנה וכי לתקופת ביניים של חמש שנים יש להקפיא את המצב הקיים ובינתיים לפתח שיטות חלופיות שלא יכללו הזנה כפויה. בפועל, המצב

החוקי שנהג עד למועד פסק הדין במרבית מדינות אירופה, לא אסר על פיטום אווזים, חרף המסקנה של הוועדה המדעית בדו"ח משנת 1998 כי הפרקטיקה של הזנה כפויה מזיקה לרווחתם של האווזים.

התקנות, שהותקנו בישראל בשנת 2001, הצהירו על הליכה ברוח הדירקטיבה האירופית, והורו על הקפאת המצב הקיים לתקופת ביניים של שלוש שנים וכן הוראות מגבילות מסויימות לעניין אופן ומשך ההלעטה וכמויות המזון המולעטות, לפי ימים. בין היתר, מגבילות התקנות את ההלעטה למכונה פנאומטית אליה מחובר צינור נירוסטה שאורכו אינו עולה על 17 ס"מ וקוטרו אינו עולה על 17 מ"מ. יצוין, כי בתקנות מוגדרת "הלעטה" כ"האבסה כפויה של האווז בתהליך הפיטום".

בג"ץ האווזים הראשון קבע כי בחינת המונחים "עינוי, התאכזרות או התעללות" בחוק צער בעלי חיים תעשה לאור העקרונות המנחים שנקבעו ע"י כב' השופט חשין ברע"א 1684/96 **עמותת תנו לחיות לחיות נגד מפעלי נופש חמת גדר בע"מ** (פ"ד נא(3) 832):

ראשית, יש לבחון אם בעיני מתבונן מן הצד ייחשבו המעשים הנדונים כבאים בגדר אחד מהמונחים האמורים; שנית, מידת הכאב או הסבל הנגרמים לחיה אינם צריכים להיות בדרגה גבוהה במיוחד; שלישית, תערך בדיקה של המידתיות, היינו, קיומו של יחס ראוי בין האמצעי המסויים הגורם סבל לבעל החיים לבין תכליתו, בהנחה שהיא משקפת ערך חברתי ראוי.

ביישום מבחנים אלה על פיטום האווזים נקבע, בין היתר לאור קביעת הוועדה המדעית האירופית, כי החדרת צינור לוושט והכנסת מזון דרכו באמצעות משאבת אוויר מהווה גרימת סבל לאווזים, וזאת על אף שבפני בג"ץ עמדו חוות דעת סותרות של מומחים בנושא זה. בדעת הרוב (מפי כב' השופטת שטרסברג-כהן) נאמר: "אין מחלוקת של ממש באשר לעובדה כי פרקטיקת הפיטום גורמת סבל לאווזים. (...) אסתפק בתמצית הדברים ואומר כי **בתהליך ההלעטה נמנעת מן האווז האפשרות לאכול באופן חופשי, ומבוצעת האכלה כפויה של האווז פעמים מספר ביום במזון עתיר אנרגיה ובכמות העולה בהרבה על הנדרש לצרכיו הפיזיולוגיים. התהליך שבו מוחדר לאווז צינור מתכת שדרכו נדחס המזון לקיבתו, הוא אלים ופוגעני. התהליך גורם למחלה ניוונית בכבדו של האווז ולהגדלתו עד פי עשרה מגודלו הטבעי. אין חולק כי ללא הפגיעה בכבדו של האווז לא ניתן לייצר כיום כבד אווז.**"

לעניין התכלית הראויה, נקבע כי התכלית של ייצור מזון היא ראויה, אך יש להבחין בין חיוניות ייצור מזון בסיסי לזו של מזון מותרות, דוגמת כבד אווז.

דעת הרוב קבעה, כי התקנות רחוקות מלהשיג את תכליתן המוצהרת (סעיף 1) שהיא מניעת סבל מן האווזים בתהליך ייצור כבד האווז. נקבע, כי אמנם המחוקק הציב מול ערך ההגנה על בעלי החיים ומניעת סבלם את אינטרס "צרכי החקלאות", והורה למחוקק המשנה לאזן ביניהם, אך התקנות אינן משיגות את נקודת האיזון הראויה ונותנות משקל יתר להגנה על האינטרס של

החקלאים העוסקים בענף. לפיכך, אין הן עונות על מבחן המידתיות ונפל בהן פגם מהותי במידה כזו, שדין להתבטל.

בחלק האופרטיבי של פסק הדין נקבע, כי לאור מורכבות הנושא ולאור ההשלכות של כריתת מטה לחמם של משקים ומשפחות רבות המתפרנסות במשך שנים מענף זה, יש להורות לשר החקלאות להתקין תקנות חדשות, המאזנות באופן ראוי את הערכים והאינטרסים הנוגדים, כאשר ההחלטה על בטלותן של התקנות הקיימות – תכנס לתוקף ביום 31.3.05. נקבע כי בתקופת הביניים, "ישבו על המדוכה כל הגורמים הנוגעים בדבר וישקלו את המדיניות הראויה בשאלת פיטום אווזים. במסגרת זו תיבחן התפתחות הענף בארץ ובעולם; ייערך מעקב אחר פעילות הוועדה האירופית המתמדת האמורה – במהלך שנת 2004 – לבחון מחדש את עמדתה לעניין פרקטיקת פיטום האווזים וייאסף מידע עדכני בנושא זה. אם יוחלט להמשיך בקיום הענף לייצור כבד אווז, יהיה על המחוקק להתקין תקנות שתבטחנה שימוש באמצעים באופן שהסבל הנגרם לאווזים על-ידי הפרקטיקה הקבועה בתקנות יופחת במידה משמעותית. כמו כן יש לגבש כללי פיקוח על תהליך הפיטום, שיבטיחו ביצוע מלא, מדויק ורצוף של התקנות ככל שתהיינה בתוקף במהלך תקופת ההשעיה, ושל כל הוראות הסדר חקיקתי שיבוא במקומן".

כבי' השופט גרוניס, בדעת המיעוט, סבר כי הפרקטיקה הנוכחית של פיטום אווזים איננה בלתי חוקית, שכן על אף שתהליך הפיטום מהווה גרימת סבל לאווזים, קיים יחס ראוי בין התכלית לבין האמצעי. על כן סבר כי התקנות אינן פסולות וכי אם חפץ מחוקק המשנה לאסור כליל את הפיטום, עליו לתת לעוסקים בתחום תקופת מעבר הולמת.

בבג"ץ 7713/05, 10864/05 נח התאחדות ישראלית של ארגונים להגנת בעלי חיים ואח' נ' היועץ המשפטי לממשלה ואח' נדונו שתי עתירות הנוגעות לנושא פיטום האווזים: הראשונה, של אגודות הגנה על בעה"ח, והמבקשת ביניהן, ועניינה אכיפה מיידית של הנחיות בג"ץ האווזים הראשון. לפיה, נתבקשו הרשויות המוסמכות לתת טעם, מדוע אין אוכפים את האיסור החל כיום על פיטום אווזים, בין בהחרמת ציוד הפיטום ובאי מתן היתרים להעברת אווזים למפטמות, ובין בנקיטת הליכים פליליים. השניה, מטעם 75 עוסקים בענף פיטום האווזים כנגד הרשות המוסמכת שעיקרה ביטול החלטת מנהל השירותים הוטרינריים במשרד החקלאות (להלן: **המנהל**) מיום 2.11.05 בדבר סגירת ענף האווזים בישראל. העוסקים ביקשו לחייב את המנהל ואת שר החקלאות לנמק, מדוע לא תאושר פרקטיקת פיטום חדשנית ומשופרת שאומצה על ידם. לחילופין, עתרו העוסקים להורות על הארכת תקופת המעבר למשך שנתיים לצורך התארגנות, ולהסדר מפורט בדבר תשלום פיצויים לעוסקים בענף (להלן: **בג"ץ האווזים השני**).

בית המשפט העליון קבע ביום 22.2.06, מפי כבי' השופטת פרוקציה בהסכמת כבי' השופטים ארבל וג'ובראן, כי במהלך תקופת ההשעיה שנקצבה בבג"ץ האווזים הראשון נעשתה ע"י המדינה – באמצעות ועדה שתפקידה היה לבחון שיטות פיטום שיעמדו במבחני בג"ץ (להלן: **ועדת ספיר**) – בחינה מקצועית ומעמיקה של שיטות חלופיות אפשריות לפיטום אווזים, אולם **שיטה חלופית ראויה לא נמצאה, ונקבע כי אין שוני מהותי בין השיטות החלופיות ה"משופרות" לבין**

הפרקטיקה המקורית. לאור זאת, הוצאה ע"י המנהל ביום 2.11.05 הנחיה לעוסקים, לסגור את ענף פיטום האוונים בהדרגה עד לסגירתו המוחלטת באפריל 2006 ממועד זה ואילך **"תאסר כל צורה של הלעטת אוונים"** (להלן: **ההנחיה**).

בפסק הדין נקבע, כי אין עילה להתערבות בג"ץ בהנחיה או במועדים שקבעה לסגירת הענף, וכי זו אף אחרה לבוא בשים לב לחובה שקמה למדינה ולכל רשויותיה לכבד את פסיקת בית המשפט העליון בבג"ץ האוונים הראשון בתוך תקופת המעבר שנקצבה על ידו.

בדנג"ץ 2197/06 **חי בנימיני ואח' נ' מנהל השירותים הווטרינריים במשרד החקלאות ואח'** דחתה כב' הנשיאה ד' ביניש ביום 21.3.06 עתירה לדיון נוסף בפסק דינו של בית המשפט העליון בבג"ץ האוונים השני, וקבעה:

"השאלה האם קיימת שיטת פיטום הגורמת פחות סבל לאוונים ועומדת באמות המידה שנקבעו בפרשת נח היא שאלה עובדתית-מקצועית, שנראה כי נבחנה על ידי משרד החקלאות ונענתה בשלילה. מכל מקום, בוודאי שלא מדובר בשאלה המצדיקה קיומו של דיון נוסף. אף לטענה, כי לא בוצע בפסק הדין האיזון הנדרש בין זכויות האדם לזכויות בעלי החיים, לא מצאתי כל יסוד. איזון זה, בכל הנוגע לשאלת פיטום האוונים, נעשה כבר בפרשת נח. משלא נמצאה שיטת פיטום חדשה העומדת בדרישות שנקבעו על ידי בית משפט זה בפרשת נח לא היה מנוס מהטלת איסור על שיטות הפיטום הקיימות". (ההדגשות שלי, נ.מ.ש.).

יישום פסיקת בג"ץ על שיטת הפיטום של המשיבים:

מעיון בהנחיה מיום 2.11.05 עולה, כי המנהל בדק את כל פרקטיקות ההלעטה הנהוגות נכון לאותו מועד ע"י החקלאים ומצא כי אין שוני מהותי בין פרקטיקות אלה לבין הפרקטיקה שנפסלה ע"י בג"ץ, בין במאפיינים של טכניקת ההלעטה עצמה ובין בתוצאה של הגדלה משמעותית מאד של הכבד שנותרה בעינה. לפיכך קבע כי הפרקטיקות הנהוגות אסורות ונוגדות את החוק ואת אמות המידה של בג"ץ.

יצויין, כי הבקשה לרישום הפטנט, שנרשם על שם המשיבה, הוגשה במאי 2004 ועל כן ברי כי המתקן והשיטה דנן כבר היו קיימים בעת פעילות ועדת ספיר וגיבוש ההנחיה. יתר על כן, הוכח פוזיטיבית כי בטרם פרסום ההנחיה וכחלק מהתשתית האמפירית שעמדה בבסיסה, הוגש למשרד החקלאות דו"ח ניסוי שנערך ע"י ד"ר פ' מאליס וד"ר ר' הייבלום בנושא "השפעת סוגי משפך שונים על ביצועי הפיטום ועל רווחת האוונים". בדו"ח צויין מפורשות כי אחד המתקנים שנבדק על ידי החוקרים היה **"משפך קצר באורך 5 ס"מ, שאינו חודר ללוע האווז (נוסח בקשה של מזל ואחנון לפטנט מס' 161888 מתאריך 9.5.04)**". שיטת פיטום זו הושוותה עם שיטות הלעטה אחרות, לפי שינויים ברמת ההורמון קורטיקוסטרון המשמש כמדד לקיום עקה. המסקנה של החוקרים היתה, כי לא נמצאו הבדלים משמעותיים בין הקבוצות וכי נראה שהעקה בתהליך הפיטום נובעת בעיקר מהעברת המזון (מהירות, כמות, סמיכות) ולא מהחדרת המשפך.

המשיב, שחזקה עליו כי הוראות התקנות שבוטלו והפרקטיקות של ההלעטה הכפויה שנדונו בשני הבג"צים ובהנחיית המנהל מוכרות לו היטב, טען בדיון לעניין חדשנות וייחוד שיטת המשיבים, אך הנקודה היחידה עליה הצביע היתה כי הצינור הינו קצר יותר ומוחדר רק למקור. לא צויין על ידו כל שינוי ביחס למשך ההלעטה (בין 20 ל-25 יום) ולמשקל המזון המולעט במצטבר בתקופה זו (כ-16 ק"ג). מכאן, שיש להניח כי בנקודות אלה אין שוני בין שיטתו לבין הפרקטיקה שנאסרה. כך גם ביחס לתוצאות ההלעטה – הגדלת כבד האווז פי כמה וכמה ממשקלו הטבעי, על ההשלכות הפתולוגיות הנובעות מכך. המשיב אף לא חלק על העובדה כי המתקן נבדק בדו"ח מאליס והייבלום.

טענתו של המשיב בתצהירו, כי המזון מוחדר למקור האווז בלבד ובדרך זו "האווז עצמו יכול להיפטר מהכמות שאינה רצויה לו" (סעיף 5) אינה אלא ניסיון מתחסד לאחיזת עיניים, שכן ברי כי כאשר האווז מוחזק כשמקורו פעור כלפי מעלה ומזון בכמויות גדולות מוחדר אליו בלחץ אויר באמצעות מכונה, יכולתו "להיפטר" מהכמויות ה"לא רצויות" הינה כאין ואפס, וגם אם ינסה לירוק את המזון, הלחץ האדיר המופעל עליו, ואינסטינקט הבליעה לצורך מניעת חנק מהמזון, ימנעו זאת ממנו, למעט כמויות זניחות.

המשיבים הציגו מכתבי מומחים לעופות, פרופ' וייסמן ופרופ' ניר, שבדקו את שיטת הפיטום שלהם והביעו דעתם כי בשיטה בה אין החדרה של צינור לוושט, הסבל שנגרם לאווזים הינו פחות. נראה, כי קשה לחלוק על המסקנה ההגיונית, כי מידת הסבל שגורמת השיטה של המשיבים לאווזים בתהליך הפיטום הינה פחותה ביחס לפרקטיקה המקורית, שכן החדרת הצינור המתכתי לוושט מספר פעמים ביום, תוך סכנה לקריעתו, הינה היבט משמעותי של סבל ועינוי הנעדר מהשיטה דנן.

יחד עם זאת, הן בג"צי האווזים והן ההנחיה התייחסו לסבל שנגרם בכל שיטות הפיטום וההלעטה בהיבט רחב יותר, שהתמקד בפתולוגיה הנגרמת לכבד האווז וליכולת התנועה שלו עקב הפיטום המאסיבי, ולסבל הנגרם מההאכלה הכפויה בכמויות מזון מופרזות ביותר ביחס לצרכיו הפיזיולוגיים של האווז, והיבטים אלה קיימים, ללא כל שינוי, גם בשיטה הנדונה.

לפיכך, ולאור הגדרת "הלעטה" בתקנות שבוטלו, אין ספק כי גם שיטתם של המשיבים עולה בגדר המונח "הלעטה", וכי הנחיית המנהל – שאושרה בפסיקת בג"ץ האווזים השני – אסרה כל צורה של הלעטת אווזים, דהיינו כל האבסה כפויה שלהם, ללא תלות באורך המשפך ועומק ההחדרה של המזון ללוע האווז. על כן, אני משיבה בחיוב על השאלה הראשונה שהוצבה בתחילת החלטתי זו, וקובעת כי גם האבסה כפויה של המזון למקור האווז הינה בגדר ההלעטה שנאסרה על ידי בג"ץ.

אשר על כן, אני מוציאה בזה צו מניעה זמני האוסר על המשיבים להאכיל את האווזים שבמשקם בכל צורה של האבסה כפויה.

זאת, כנגד הערבויות ששימשו להוצאת צו המניעה הארעי.

ניתנה היום ד' באייר, תשס"ז (22 באפריל 2007) בהעדר הצדדים. המזכירות תשלח
העתקים לצדדים.

ניצה מימון שעשוע 54678313-2217/07

ניצה מימון-שעשוע, שופטת

נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה